

**ЗАКОН О УРЕЂЕЊУ НАШИХ ВОЈНИЧКИХ ГРОБАЉА И ГРОБОВА У ОТАЏБИНИ И НА СТРАНИ,
КАО И ГРОБАЉА ИЗГИНУЛИХ ВОЈНИКА И МОРНАРА,
РАТНИХ ЗАРОБЉЕНИКА И ИНТЕРНИРАНИХ ЛИЦА,
ДРЖАВЉАНА:
НЕМАЧКЕ, АУСТРИЈЕ, УГАРСКЕ И БУГАРСКЕ, САХРАЊЕНИ НА НАШОЈ ДРЖАВНОЈ ТЕРИТОРИЈИ,**

1922.

* * *

**ZAKON O UREĐENJU NAŠIH VOJNIČKIH GROBALJA I GROBOVA U OTADŽBINI I NA STRANI,
KAO I GROBALJA IZGINULIH VOJNIKA I MORNARA,
RATNIH ZAROBLENJENIKA I INTERNIRANIH LICA,
DRŽAVLJANA:
NEMAČKE, AUSTRIJE, UGARSKE I BUGARSKE, SAHRANJENI NA NAŠOJ DRŽAVNOJ TERITORIJI,
1922.**

1. Јануар 1922. год.
Београд.

ЗАКОН

О

УРЕЂЕЊУ НАШИХ ВОЈНИЧКИХ ГРОВАЉА И ГРОВА
У ОТАЏБИНИ И НА СТРАНИ, КАО И ГРОВАЉА
ИЗГИНУЛИХ ВОЈНИКА И МОРНАРА, РАТ-
НИХ ЗАРОБЉЕНИКА И ИНТЕРНИРАНИХ ЛИЦА,
ДРЖАВЉАНА: НЕМАЧКЕ, АУСТРИЈЕ, УГАРСКЕ И
БУГАРСКЕ, САХРАЊЕНИ НА НАШОЈ ДРЖАВНОЈ
ТЕРИТОРИЈИ

Овај Закон обнародован је у 87. броју „Службених Новина“
од 22. априла 1922. године.

ДРЖАВНА ШТАМПARIЈА
КРАЉЕВИНЕ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА
БЕОГРАД — 1922

Pub. Sp. 36163

МИ
АЛЕКСАНДАР I
по милости Божјој и вољи Народној
КРАЉ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА

Проглашујемо и објављујемо свима и свакоме, да је Законодавни Одбор Народне Скупштине Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, на основу члана 130. Устава, на својој 38. редовној седници, одржаној 28. децембра 1921. године у Београду, решио и да смо ми потврдили и потврђујемо: да се Уредба о уређењу и одржавању војничких гробаља и гробова у домовини и на страни од 12. децембра 1919. године, обнародована у „Службеним Новинама“ Бр. 3. од 3. јануара 1920. године, а заведена под бр. 3. списка Уредаба Министарства Вера — „Службене Новине“ бр. 195., од 8. септембра 1921. године, измени и да гласи:

ЗАКОН

О УРЕЂЕЊУ НАШИХ ВОЈНИЧКИХ ГРОБАЉА И ГРОБОВА У ОТАЏБИНИ И НА СТРАНИ, КАО И ГРОБАЉА ИЗГИНУЛИХ ВОЈНИКА И МОРНАРА, РАТНИХ ЗАРОБЉЕНИКА И ИНТЕРНИРАНИХ ЛИЦА, ДРЖАВЉАНА: НЕМАЧКЕ, АУСТРИЈЕ, УГАРСКЕ И БУГАРСКЕ, САХРАЊЕНИ НА НАШОЈ ДРЖАВНОЈ ТЕРИТОРИЈИ.

Члан 1.

Сва војничка гробаља, а по могућству и појединачни гробови наших бораца за слободу и уједињење нашег народа, без обзира на вероисповест покојника, из времена од 6. октобра 1912. год. до 1. августа 1913. г. и од 1. августа 1914. г. до свршетка европског рата,

имају се уредити и одржавати у реду као светла успомена на тешке дане борбе за слободу и уједињење нашег тројменог народа.

Члан 2.

Сва гробља, као и појединачни гробови изгинулих и помирлих војника, ратних заробљеника и интернираних лица, која се налазе у државној територији Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, а у којима су сахрањени бивши држављани: Аустрије, Немачке, Угарске и Бугарске имају се чувати и одржавати у реду према чл. 225. и 226. Версаљског, чл. 171 и 172. Сен-Жерменског, чл. 155. и 156. Тријановског и чл. 116. и 117. Нејског Уговора о миру.

Члан 3.

Врховну бригу и надзор над уређењем и одржавањем наших војничких гробља и гробова у отаџбини и на страни, као и гробља именованих у чл. 2. овога закона води Министарство Вера Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца преко подручних верских и политичких управних власти.

Члан 4.

Задатак Министарства Вера у погледу вођења бриге и надзора над уређењем и одржавањем како наших тако и гробова из чл. 2. овог закона јесте:

- 1) да саставља званичне листе гробова за све наше војничке гробове у и ван наше отаџбине зајучно са скупљањем планова гробља;
- 2) да прикупља податке о гробовима пређашњих непријатељских војника;
- 3) да истражује и утврђује гробове и контролише доказе о њима у отаџбини и на страни;
- 4) да се стара да су у реду сва гробља, рачунајући и гробове из чл. 2. овога закона, на нашој тери-

торији и регулише питања власништва добара и права почитања;

5) да води бригу и старање о гробовима наших војника, који почивају у земљи наших савезника;

6) да управља и чини поделу буџетских средстава за целокупно старање и бригу о нашим гробовима у отаџбини и на страни; и

7) да скупља извештаје о стању и положају гробља и гробова.

Члан 5.

Гробља и гробови наших изгинулих и помирлих војника у ратовима за ослобођење и уједињење, као и гробови војника, ратних заробљеника и интернираних лица из чл. 2. овог закона на нашој територији, поверавају се чувању и старању око њиховога уређења и одржавања верским и политичким општинама, које контролише њихова претпостављена власт и материјално их помаже Министарство Вера.

Свештеници парохија у којима се оваква гробља налазе, дужни су о Видов-дану и свима задушницама излазити на ова гробља и у име сродника и захвалне отаџбине, извршити над њима прописне верске помене, па о томе преко својих претпостављених власти извештавати Министарство Вера.

Члан 6.

Сваки гроб треба да је обележен хумком и на трајном надгробном обележју — крсту да се означи име и презиме и сви други потребни карактерни знаци сахрањеног.

Главни начело за довођење у ред војничких гробља јесте једноликост у поступању са свима гробовима без разлике.

Члан 7.

Гробља се морају одржавати у потпуном реду и чистоћи.

За надгробна обележја употребљаваће се крстови од камена или бетона. Досадашњи крстови од дрвета замениће се постепено бетонским као трајним надгробним обележјем.

Гробови који се тешко могу наћи, обележиће се јаче истакнутим видљивим знаковима.

Члан 8.

Сва гробља имају се оградити трајном оградом. Гробови који су пропали успоставиће се према чл. 6. овог закона.

Члан 9

Прекопавање и преношење сахрањених може се дозволити на захтев сродника но према постојећим прописима о томе.

О сваком прекопавању саставиће се тачан протокол и то за сваког прекопаног засебно од стране месне политичке и верске или полицијске власти. Сви овакви протоколи слаће се Министарству Вера.

Члан 10.

Војничка гробља и гробови како наших тако и војника из чл. 2., овога закона који се налазе на нашој територији, на имањима државним, општинским и црквеним остаће и даље на своме месту.

Члан 11.

За гробља и гробове како наших тако и оних из чл. 2., а који се налазе на имањима приватних лица учиниће се споразуми са сопственицима имања. За узето имање сопственик имања добија накнаду, ако он то захтева.

Накнада вршиће се по процени комисије од три лица, коју одређује Министар Вера. Једног члана предлаже сопственик. Комисију плаћа Министарство Вера.

За ову накнаду уносиће се у буџет сума која је потребна све док су гробља ту, или држава не откупи имања.

Власници земљишта на којима се налазе гробови, ако и то не буду више хтели трпети на својим имањима, дужни су то изјавити код своје општинске власти која ће редовним путем то доставити Министарству Вера, које ће по споразуму са државном надлежном црквеном или самоуправном влашћу исељити гробља на имање државно, црквено или самоуправно.

Сва мања гробља испод 200 гробова, па и поједини гробови, имају се концентрисати у једно већ постојеће највеће гробље или у опште сеоско или варошко.

Члан 12.

Власници на чијим се имањима налазе војничка гробља, до регулисања њихових односа по чл. 10. не смеју од истих чинити никакву употребу, у противном казниће се по § 365. крив. закона.

Члан 13.

Прекопавање као и пренос посмртних остатака од сродника вршиће се само по одобрењу Министарства Вера, а по прописима Правила о ископима и преносима мртваца од 30. VIII 1919. год., К. Бр. 16521, чл. 6., 8., 9. и 13. и Уредбе о превозу путника и робе на железници од 1907. год. § 41., што важи и за лађе.

За лица из чл. 2. одобраваће се пренос по претходном одобрењу од њихове Владе, а пошто се утврди идентитет сахрањеног.

Члан 14.

Парохијски свештеници свих конфесија као и општински судови дужни су сваку промену на овим гробљима, која се налазе у њиховом подручју надлежним путем доставити Министарству Вера ради даље надлежности.

Члан 15.

За гробља и гробове савезника и нама пријатељски расположених држава у погледу њиховог одржавања учиниће се нарочити споразум са њиховом Владом.

Члан 16.

Гробља која се налазе ван границе наше Краљевине поверавају се чувању и старању Краљевским Пасланствима, а нарочито Консулатима, у чијем се домањају налазе.

У местима где се налазе груписана већа гробља поставиће се нарочити свештеночувари, као органи Министарства Вера, који ће имати следећу дужност:

- 1) да обилазе сва гробља и воде бригу да буду доведена у ред и да се одржавају у што бољем стању;
- 2) да прибирају и сређују листе гробова и извештаје о положају гробова и достављају их Министарству Вера;
- 3) да стоје у вези са Министарством Вера у погледу питања што се односе на гробља и гробове;
- 4) да излазе у сусрет породицама покојника приликом њихових посета ради вршења помена и да указују помоћ у подизању надгробних споменика по жељи и средствима породице;
- 5) да буду одговорни рачунополагачи за све суме, које би им се ставиле на уређење гробља;

6) да о Видов-дану, свима задушницама врше потребне помене у име захвалне отаџбине; да о свима државним празницима при посланству врше свету литургију као и све обреде и чинодејства наших колонија, које се тамо налазе, и све послове који су у вези с тим.

Члан 17.

Места у којима се имају поставити свештеночувари ова су:

1) на Крфу за гробља на Крфу, острву Виду и Лазарету;

2) у Солуну за гробља на територији Грчке од Солуна до Лерина и Канада и дуж српско-грчке границе; на положајима: Кајмакчалана, Острва, Соровића, по селима Монглеске равнице, Кожуху, Зборском, Ветринику, Добром Пољу, Сокоцу, Вертекопу, гробља од Лерина до Чегана као и гробљу код Солуна; у Зејтинлику, Микри, Седесу;

3) у Скадру за гробља на територији Албаније;

4) у Паризу за гробља у Француској, на Корзици, у Тунису и Алжиру;

5) у Букурешту за гробља у Добруци, Бугарској и Једрену; и

6) у Прагу за гробља у Чехословачкој, Немачкој, Аустрији и Мађарској.

На Кајмакчалану поставиће се за свештеночувара свештеномонах.

Члан 18.

За сва већа гробља, која нису груписана ради лакшег одржавања поред свештеночувара Министарство Вера одређиваће и чуваре као помоћнике свештеночуварима. Број ових одређиваће се буџетом према стварним потребама.

Члан 19.

Свештено-чувари су указни државни чиновници. Бирају се стечајем међу свештеним лицима, која имају више духовно образовање, или најмање 10 година свештеничке или административне службе. Ранг њихов раван је рангу генералног конзула.

По плати деле се на четири класе: I кл. 6.500, II кл. 6.000, III кл. 5.000, IV кл. 4.000 динара годишње.

Поред плате уживају и специјалне додатке, који се одређују годишње државним буџетом.

Чувари су неуказна лица и сем плате немају никаквих других принадлежности.

Кирије за канцеларију свештено-чувара, трошкови за канцеларију, пошту и телеграф одређиваће се државним буџетом.

Члан 20.

Сва наша војничка гробља у домовини и на страни имају се сматрати као привремена.

Кад наступи могућност гробља ће се концентрисати тако, да се у свакој области, где се налазе, подижу угледни споменици у виду капела, црква, маузолеја са костурницом испод места. Сви костури појединачно, који су сахрањивани у гробљима дотичне области, а чија се имена знају, покупиће се, имена означити, у књиге уписати и у своју преграду у костурнице положити да их доцније могу потомци наћи, а остале кости безимених јунака положиће се у зато нарочито удешено одељење.

Члан 21.

Сва гробља из члана 2. остају на своме месту и уживају право вечног боравка, у колико владе њихове не одреде друкчије.

Члан 22.

По истеку године 1928. Министарство Вера настаће да се изврши пренос костију у једну општу костурницу. Министарство Вера ће у споразуму са Министарством Грађевина и обласним властима за гробља у земљи, и дипломатским представништвом на страни одредити место, где се имају подићи костурнице са капелама.

За ове капеле са костурницом Министарство Вера ће путем стечаја набавити потребне планове и прорачун.

Члан 23.

Комисије које би било испослате од Владе: Немачке, Аустрије, Угарске, Бугарске и Турске ради изналажења погинулих и помрлих лица имају се обратити Министарству Спољних Послова. Ово ће их Министарство довести одмах у везу са Министарством Вера, које ће им:

- 1) давати сва објашњења о броју и месту где се налазе гробови свих сахрањених, и
- 2) листе умрлих по могућству са свима податцима потребним да би се утврдила њихова идентичност.

Члан 24.

Потребне кредите за уређење и одржање свих војничких гробаља без разлике у отаџбини и на страни, обилажење истих као и све друге издатке, који се овим законом захтевају, уносиће у свој буџет Министарство Вера.

Исто тако ставља се у дужност да и обласне самоуправае као и општине стављају нужне суме у своје буџете за уређење и одржање гробаља која се налазе на њиховој територији, колико то држава не буде доспела.

За издатке преко 10.000 динара у обласним буџетима за ову сврху потребно је одобрење Министарства Вера.

Члан 25.

Све до коначног преноса посмртних остатака у костурнице Министарство Вера одобраваће пренос посмртних остатака појединих покојника из места у место, као и са стране у отаџбину. Породице погинулих ратника уживаће при преносу могуће олакшице.

Прелазна наређења.

Члан 26.

Сва досадања одељења за вођење бриге о војничким гробљима при Покрајинским Управама у Загребу, Сарајеву, Сплиту и Љубљани спајају се у једно централно одељење при Министарству Вера, које ће се звати „Централно Извештајно Одељење за ратничка гробља и ратничке губитке“. Буџетски кредити предвиђени за њих стављају се на расположење Министарству Вера.

Све забелешке у актима које се односе на војничка гробља како наших тако и војника из чл. 2. и припомажу истраживању и утврђивању гробова а налазе се при Министарству Војном или Финансија предаће се Министарству Вера: „Централном Извештајном Одељењу за ратничка гробља и ратничке губитке“ на даљи рад.

Члан 27.

Овај закон ступа на снагу, кад се обнародује у Службеним Новинама и замењује Уредбу о уређењу и одржавању наших војничких гробља у домовини и на страни од 12. децембра 1919., Службене Новине број

3.1920. год., списка уредаба Министарства Вера Бр. 3., Службене Новине бр. 195./21. год.

Препоручујемо Нашем Министру Вера да овај Закон обнародује и о извршењу његовом се стара, властима, пак, заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се поковавају.

28. фебруара 1922. године
Београд.

АЛЕКСАНДАР, с. р.

Видео и ставио Државни Печат,
Чувар Државног Печата,
Министар Правде,

Д-р Л. Марковић, с. р.

Председник Министарског Савета,

Никола П. Пашић, с. р.

(Следују потписи свију осталих Министара).